

FINNSAM:s höstkonferens i Norra och Södra Finnskoga 30 augusti – 1 september 2019

Text av Eva Jernqvist, Delsbo. Foto av Birger Nesholen, Kirkenær

Fredagen den 30 augusti

En FINNSAM-konferens innehåller mycket av information och kunskap, upplevelser och gemenskap. Här följer en kort sammanfattning av den konferens som ägde rum den 30 augusti - 1 september 2019 i nordvästra Värmland.

Utsikten är magnifik från Långbergets sporthotell

Arrangörer för konferensen var den svenska avdelningen av Solør-Värmland Finnkulturforening tillsammans med FINNSAM-Finnbygder i samverkan, Norra och Södra Finnskogas Hembygdsforeningar och Rikkenbergets Hembygdsforening. Torsby kommun, Fryksdalens Sparbank, Övre Älvdals församling och Solør-Värmland Finnkulturforenings norska avdelning sponsrade konferensen.

Det skogsfinska kolonisationsförloppet i Skandinavien under slutet av 1500-talet och början av 1600-talet bestod huvudsakligen av en öst-västlig rörelse från bottenhavskusten och inåt landet. Samtidigt som de olika finnbygder som då uppstod har mycket gemensamt, har de alla sin egen karaktär. I dåvarande Dalby socken hade den skogsfinska etableringen ett snabbt och intensivt förlopp under åren 1647–1661. Här fanns ingen statlig mark att slå sig ned på, varför hemmanen förvärvades på sedvanligt sätt från de etablerade bönderna, genom lagfart som gavs vid tinget. Med tiden fördjupades även relationerna med bondebefolkningen genom ingiften. Domböckerna visar att i den mån finnarna i trakten var inblandade i rättssaker, t. ex. angående jakt, var det på samma sätt och av samma skäl som den övriga befolkningen. I detta avseende

hade inte härkomsten någon betydelse. Kontakterna inom det skogsfinska nätverket var dock fortsatt betydelsefulla, som då svedjelag bildades vid nyodling.

Än i dag bedrivs gränshandel med Norge i området. Mera spektakulär men väl så inbringande var 1700-talets timmerhandel.

Befolkningen ökade efterhand i området och flera byar nådde med tiden ansevärd storlek. År 1840 bildades Norra och Södra Finnskoga socknar ur den tidigare nämnda Dalby socken.

Konferensen tog sin början med lunch vid hembygdsgården Halvarsstugan i Båtstad. Vi hälsades välkomna av Joe Bengtsson, ordförande i Norra Finnskoga Hembygdsförening. Gården förklarades 1970 som byggnadsminne. Den ägs av kommunen och förvaltas liksom Höljes skans och ett båthus från timmerflottningens tid av föreningen. En sägen knuten till gården berättar om en nedgrävd silverskatt, som hittills inte låtit sig finnas.

Deltagarlistan upptog denna gång 95 namn och gårdens rymliga loge räckte väl till för de inledande föreläsningarna. FINNSAMs ordförande Maud Wedin, Falun, gav en introduktion till den skogsfinska kolonisationen och kulturen och informerade om FINNSAM, där det skogsfinska filmprojektet och den skogsfinska bibliografin www.finnsam.org/bibliografi är två aktuella projekt.

Inför våra rundturer i bygden fick vi en orientering om bygdens skogsfinska sammanhang. Bo Hansson, Tørberget/Borlänge, med rötter i den svensk-norska byn Rådelsbråten, berättade om Norra Finnskoga och Niclas Persson Tenhuinen gav oss en bild av de skogsfinska bosättningarna i Södra Finnskoga.

Resten av eftermiddagen ägnades åt Norra Finnskoga. I Aspberget besökte vi platsen för en av de första bosättningarna. Flyttvägarna hit gick via flera andra finnbygder och många skogsfinska släktnamn finns belagda från byn som var en av de största på finnmarken. I gården Nikkela bodde den siste finsktalande i Nordvärmland, Erik Josefsson Hakkarainen.

Bo Hansson berättar om byn Aspberget

Örjan Olsson presenterar Uggelheden

I Uggelheden fick vi en grundlig guidning av Örjan Olsson. Hans intresse för byn och dess människor genom tiderna har också resulterat i en bok, *Uggliboka*.

Efter inkvartering och middag på Långbergets sporthotell avrundades dagen med förhandsvisning av den skogsfinska informationsfilmen som håller på att färdigställas.

Lördagen den 31 augusti

Lördagens långtur genomfördes med två bussar och med väl genomtänkt logistik och vägval. Ena bussen kunde ta vägen genom Åsnes finnskog på norska sidan medan den andra som hade en hund bland passagerarna vackert fick finna sig i att rulla inom Sveriges och EU:s gränser.

Vid förmiddagsfikat i den rymliga rökstugan från 1852 med tillhörande sidokammare vid Kallstan i Rikkenberg berättade Dan Jonsson om gården och om hembygdsföreningen, som bildades 1958 just för att ta ansvar för rökstugan. På gården finns även "Algots stuga" från 1925 som kan hyras av intresserade.

Förmiddagskaffe i Rikkenbergs rökstuga

I Røjden bor Britt-Marie Røjder

I Rikkenberg anslöt Stig Bernhardsson och Dan Jonsson som guider till vardera gruppen. I Røjden möttes vi av Britt-Marie Røjder som har hantverksbod i byn. Här kunde vi även se det gåtfulla korset där utskärningen i torven aldrig växer igen och husgrunderna efter torpet Vålgunaho som övergavs under tidigt 1900-tal pga. omskrivna poltergeistfenomen. Och den platsens namn är en gåta i sig!

Resan gick vidare, förbi Ivana där den trollkunniga Juliana var bosatt, Kindsjön med riklig skogsfinsk bakgrund och den tidigare centralorten Bograngen.

I serveringen vid Skråckarbergets hembygdsgård på finngården Tomta sammanstrålade de bägge grupperna för lunch med motti på skrädmjöl och stekt fläsk. Mikael Kindberg berättade om gården som togs upp av Olof Henriksson Vilhuinen på 1650-talet. I gårdens rökstuga brann elden i rökugnen och ett lätt rökmoln låg under taket. Stugan hade hämtats från Långsjöhöjden i Lekvattnet för att ersätta en äldre, förfallen stuga på gården.

Får jag lov?

Här i Järpliden bodde Elin

I Järpliden var det samling till dragspelsmusik på byns dansbana. Våra guider, systrarna Ann-Katrin Järåsen och Berit Högman, började livet i ett torp utan moderna bekvämligheter i den på sin tid välbefolkade byn. I dag är de kommunalråd i Torsby respektive landshövding i Västernorrland.

År 1913 kom den unga och lovande dragspelaren Karl Karlsson från Jularbo i Dalarna till Järpliden där det behövdes någon som kunde spela till dans. Karl och pigan Elin Sofia Persson från Nyskoga fann snart varandra. Lyckan blev kortvarig då Elin dog ung i tbc, men minnet av denna episod lever ännu kvar i Jularbos melodi *Drömmen om Elin*.

Våra värddar i byn Järpliden: systrarna Berit Högman och Ann-Katrin Järåsen

Bland byns gårdar fanns skyltar och annat som minde om att den årliga Jularbo-festivalen tidigare hölls här. Den ökade brandrisken har dock stämt till eftertanke och några fler festivaler kommer nu inte att anordnas.

Efter kvällens middag på Långberget fortsatte det musikaliska temat, nu med tonsäker och tänkvärd underhållning av Torleif Styffe, Tina Wåhlén och Leif Nygren som tillsammans bildar gruppen TLT.

Söndagen den 1 september

Söndagens förmiddag ägnades åt föreläsningar som på olika sätt belyste den skogsfinnska kulturen. Gabriel Bladh från Karlstads universitet presenterade den aktuella migrationsforskningen där nya insikter om människors rörlighet genom tiderna bidrar till nya perspektiv på kultur och etnicitet. Monica Björklund, byggnadsantikvarie vid Torsby Finnskogscentrum, talade om frågor kring vård och underhåll av kulturmiljöer utifrån finnmarkens kontext.

I projektet Finnskogen – vägen till världsarv samarbetar Länsstyrelsen Värmland, Värmlands Museum, Torsby kommun, Värmlands Hembygdsförbund, Karlstads universitet, Region Värmland och Värmländska Akademien med målet att få finnskogsområdet i norra och västra Värmland nominerat till UNESCO:s världsarvslista. Projektledaren Birgitta Elfström berättade om arbetet som kom igång 2018 och där man bl. a. lyfter fram människors upplevelser av finnskogen som existentiell resurs. Särskilt i Södra Finnskoga förekommer många skogsfinnska

släktnamn. Jan Myhrvold gav oss en uppdatering om vilken information de skogsfinnska släktnamnen har att ge om människors migrations- och livsmönster. Omedelbart före lunchen hölls FINNSAMs medlemsmöte som raskt klubbades igenom under Jan-Erik Björks ledning.

Efter måltiden var det dags att åka hemåt. För den som så ville fanns också möjlighet att besöka Utmarksmuseet som hade öppet sista helgen för denna säsong.

Sist men inte minst: Ett varmt tack riktas till alla dem som på olika sätt bidrog till denna trevliga och givande konferens. Kiitos paljon!

Tack till sponsorer och arrangörer:

Norra Finnskoga Hembygdsförening
Södra Finnskoga Hembygdsförening
Rikkenbergets Hembygdsförening

SVENSKA KYRKAN

FRYKSDALENS SPARBANK